

HARDANGER TINGRETT

KJENNELSE

Avsagt: 17.01.2020 i Hardanger tingrett, Norheimsund
Sak nr.: 19-048938TVA-HARD
Dommer: Kst. sorenskriver Sindre Kleive
Saken gjelder: Utleggstrekk

Advokat Børje Lihaug Hoff
Advokat Børje Lihaug Hoff
Advokat Børje Lihaug Hoff
Advokat Børje Lihaug Hoff

mot

Kvam kommune

Advokat Aksel Kayser

KJENNELSE

Sakens bakgrunn

Klagerne sendte ved sin prosessfullmektig, advokat Bjørje L. Hoff, klage på utleggstrekk den 8. mars 2019. I oversendingsbrev av 25 mars 2019, sendte Kvam herad v/ Skatteoppkreveren klagen til Hardanger tingrett. Her fremgår at etter at skatteoppkreveren i Kvam herad mottok klagen fra advokat Hoff, besluttet skatteoppkreveren å gi klagen oppsettende virkning, samt sende tilbakekalling av utleggstrekk. Det ble gjort 15. mars 2019.

Samtidig fremgår av Kvam herad v/ Skatteoppkreveren sitt oversendelsesbrev at det bes om at Hardanger tingrett behandler klagen over utleggstrekk, samt klager sitt syn på avgiftsplikt prejudisielt.

Den 26. juli 2019 sendte retten brev til partenes prosessfullmektiger om at retten vurderte å beslutte at saken skulle behandles ved allmennprosess, alternativt at det skulle gjennomføres rettsmøte slik at partene kunne legge frem saken muntlig, jf. tvangsfullbyrdsloven § 6-3 annet ledd. Etter tilbakemeldinger fra partenes prosessfullmektiger besluttet retten at det ble innkalt til rettsmøte slik at partene fikk legge frem saken muntlig.

Rettsmøtet ble gjennomført ved Hardanger tingretts rettssal i Norheimsund, 18. oktober 2019.

Sakens bakgrunn er at det siden 1899 har eksistert avtaler hvorefter klagerne anføres å ha rett til vann mot et mindre pengebeløp etter dagens pengeverdi. Innklagede mener disse avtalene ikke gjelder, og at det årlige årsgebyret for vann kan oppjusteres etter kommunens vedtatte takster etter Kvam herad sin vass- og avlaupsforskrift av 14. juni 2016.

Klager har i det vesentlige anført

Klagerne fikk ved avtale fra 1899 etablert en rett til vannleveranse for en fast årlig avgift. Denne avtalen er varig, og partene er enige om at avtaleverket er etterlevd i over 100 år.

Fra 1979 ble ikke Kaldestadelven lengre brukt som drikkevannskilde. Selv om Kvam herad ikke bruker vannet fra Kaldestadelven lengre som drikkevannskilde, har kommunen fortsatt en rett til å bruke vannet som drikkevannskilde. Videre kan kommunen bruke vannet som reservevannskilde. I dag brukes vannet til å drive Kvam kraftverk sine turbiner for kraftproduksjon.

Det må legges til grunn at klagerne har et avtalegrunnlag for fast årlig vannavgift, og spørsmålet blir da om det i tiden etter etableringen av denne rettigheten har skjedd noe av rettsstiftende karakter som endrer på det opprinnelige avtaleforholdet.

Klagerne ser det slik at det foreligger en bindende avtale mellom Kvam herad og grunneierne om vannleveranse mot fast årlig avgift, og at det stenger for at Kvam herad kan fastsette full avgift.

Overføring av drikkevannsretten til Kvam har gitt Kvam herad mulighet til å bruke vannressursene til kraftproduksjon. Dette er et faktum. Når vannressursene fortsatt blir brukt kan man ikke forstå Kvam herad sin argumentasjon om at rettighetene til klagerne bare har bortfalt. Det er verdier på ressursiden for Kvam herad etter avtaleforholdet, nemlig kraftprisene. I denne sammenheng er det av betydning at Kvam herad ikke har tatt initiativ til å se på om balansen i avtaleforholdet er i behold. Derimot velger Kvam herad å kjøre en tvangsprosess med mulighet for tvangssalg av fast eiendom.

Avtalen mellom klagerne og Kvam herad har vært respektert av Kvam herad siden 1899 og frem til 2016.

For klagerne under Sandven, dvs. eiere av gnr. 11, bnr. 1, 2, 5 og 403 er det bare snakk om obligatoriske rettigheter, som bare handler om penger. Denne rettigheten har både tinglige og obligatoriske preg, og er et aksessorium til en servitutt. Servitutten er til å ta vann, og når den gikk videre til Norheimsund vasslag fulgte dette med som et aksessorium.

I rettspraksis finnes en rekke dommer som illustrerer at eldre avtaler må respekteres, og at avtalene ikke settes til side av lovregulering.

Videre stenger grunnloven § 97 for at Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg fra 1974 og/eller dagens lov fra 2012 gir hjemmel til å tilsidesette det etablerte avtaleforholdet.

Det er uansett ikke grunnlag for avtalerevisjon, og avtaleloven § 36 er ikke påberopt av Kvam herad.

Klagerne har lagt ned slik påstand:

1. Kvam herad sitt vedtak om utleggstrekk overfor eigarane av gnr. 10, bnr. 1, gnr. 11, bnr. 2, 5 og 403 vert oppheva.
2. Klagarane vert tilkjend saka sine kostnader.

Innklagede har i det vesentlige anført:

Vedtakene om økt kommunal årlig vannavgift er gyldige.

Det er et vesentlig poeng ved de avtaler fra 1899 som danner grunnlaget for redusert årsavgift at det også er avtalt at grunneierne skal vedlikeholde og drifte vannledningen til egne bruk, samt at det for vannavståelsen svares avgift «aarlig i Penge». Avtalene er dermed bygget opp rundt prinsippet om løpende ytelse mot ytelse.

Videre er det sentralt at det i erklæringen fra 4. september 1899 fremgår at erklæringen etter sin ordlyd er begrenset til uttak av vann fra Kaldestadelven, jf. ordlyden «...som forsaavidt skal vere fortrinsvis disponibel, ...». Vannet hentes i dag ikke fra Kaldestadelven.

Klagerne har ingen økonomiske rettigheter eller andre interesser i Kaldestadelven, ettersom de fikk fullt oppgjør i 1911 i forbindelse med at Kaldestadelven ble fradelt både Sandven og Kaldestad, og solgt til Vikøy kommune. Den årlige avgiften er dermed en løpende årlig ytelse, og ikke oppgjør på noen annen måte.

Det er i senere avtaler/erklæringer presisert at vannet skal leveres fra Kaldestadelven, samt at det i disse erklæringene/avtalene er presiseringer vedrørende bruk og røranlegg.

I enkelte av avtalene etter 1899 er det også åpnet for justering av den årlige avgiften.

Av semja fra 1. februar 1942 fremgår at partene i det gamle vannverket overdrar sine parter i det gamle vannverket fra 1899 til det nystiftede vannverket i 1942. Det som overdras er retten til å bruke vann fra Kaldestadelven, mot at nye Norheimsund vasslag leverer vann til kr. 15 som fast årspris. Semja fra 1. februar 1942 inneholder også forutsetninger vedrørende omfanget på uttaket.

Den 15. mai 1943 ble det inngått en overenskomst mellom Norheimsund vasslag og Kvam kommunale elektrisitetsverk. Av overenskomsten fremgår at den gjelder «...om benyttelsen av vann fra Kaldestadelven...». Overenskomsten fra 1943 inneholder også begrensninger hva gjelder uttak, samt vederlag for uttak over 250m³.

Den 20. september 1947 ble det inngått en avtale, som viser at grunneierne ikke sitter med noen vannrettigheter som de selger hvert år.

I 1953 overtok Kvam herad Norheimsund vasslag. I saksredegjørelsen, som inneholder avtalen vedrørende overdragelsen, følger at det som vilkår for overdragelse ikke skal skje en økning av takster for vasslagets medlemmer de første 20 år. Etter nevnte 20 år kan nye takster og leveringsvilkår gjøres gjeldende også for Norheimsund vasslag sine medlemmer.

Innklagede har lagt ned slik påstand:

1. Klagen forkastes.
2. Kvam herad tilkjennes sakskostnader i samsvar med kostnadsoppgave.

Rettens vurdering:

Skatteoppkreveren i Kvam herad har med hjemmel i lov om kommunale vass- og avløpsanlegg §§ 3 og 6, jf. skattebetalingsloven § 10-1, jf. § 14-4, gjennomført utleggstrekk overfor klagerne for inndriving av kommunalt utskrevet årlig vanngelyr. Tvangsgrunnlaget er vedtak fra Kvam herad av 28. november 2016, fastslått ved Kvam klagenemnd 2. juli 2018, om betaling av vannavgift.

Klagen gjelder det rettslige grunnlaget for innkreving av det årlige vanngelyret.

Fra klagerne anføres at de har en avtalefestet rett til redusert fast årlig gelyr på leveranse av vann som Kvam herad må respektere.

Utgangspunktet i herværende sak er at klagerne omfattes av Kvam herad sin vass- og avløpsforskrift av 14. juni 2016, med virkning fra 1. januar 2017. Forskriften ble vedtatt med hjemmel i lov om kommunale vass- og avløpsanlegg § 5. Det er ikke tvilsomt at klagerne i utgangspunktet omfattes av den nye forskriften, og således som et utgangspunkt skal betale årlig gelyr i henhold til Kvam herad sin vass- og avløpsforskrift av 14. juni 2016 for mottak av vann fra det kommunale vannanlegget.

Retten legger videre til grunn som uomtvistet mellom partene at det den 4. september 1899 ble avgitt en erklæring, hvoretter innehaverne av gnr. 10, bnr 1-4 gav Norheimsund vasslag rett til å ta vann fra Kaldestadelven. Som vederlag for vannavståelsen kunne grunneierne på Kaldestad velge mellom kr. 15 årlig, eller for grunneierne av bnr. 1-3, vann levert fritt og betaling av kr. 5 årlig. Sistnevnte løsning ble valgt av de tre grunneierne, gnr. 10, bnr. 1-3, som kunne velge dette alternativet.

Norheimsund vasslag ble stiftet i 1899. Stifterne av Norheimsund vasslag var en rekke grunneiere på Sandven, herunder gnr. 11, bnr. 1, 2 og 5. I henhold til stiftelsesdokumentene for Norheimsund vasslag fra 4. september 1899 skulle medlemmene av Norheimsund vasslag betale en «...*aarlig Normalavgift*...» for vannuttaket. Bakgrunnen for erklæringen fra 4. september 1899 fra grunneierne på Kaldestad (gnr. 10, bnr. 1-4) var å sikre Norheimsund vasslag vann.

Det er ut fra disse to dokumentene fra 1899 at rettighetene til vann til redusert fast årlig avgift springer ut.

I 1942 ble nye Norheimsund vasslag stiftet. Noen av grunneierne som hadde vært med å stifte Norheimsund vasslag i 1899 overdro sine rettigheter til det nye vasslaget. Av disse var eierne av gnr. 11, bnr. 1, 2 og 5. Som vederlag for overføring av disse rettighetene, forpliktet nye Norheimsund vasslag seg til å levere vann til en «...fast årspris av kr. 15,-...». Det fremgår også av avtalen fra 1942 hvor oppsitterne på Sandven overdrar sine rettigheter til nye Norheimsund vasslag, at «*Denne retten skal for alle tider fylgje ovannemnde bruk*».

I 1953 overtok Kvam herad Norheimsund vasslag, etter avtale med Norheimsund vasslag.

Klagerne som eier gnr. 11, bnr. 1, 2 og 5 har betalt kr. 15 i årlig avgift etter semja fra 1942. Klager som er eier av gnr. 11, bnr. 403 har også betalt kr. 15, i kraft av at gnr. 11, bnr. 403 er utskilt fra gnr. 11, bnr. 1.

Retten legger etter dette til grunn at klager som er innehaver av gnr. 10, bnr. 1 har mottatt kr. 5 og fritt vann i kraft av erklæringen fra 4. september 1899. Videre legger retten til grunn at klagerne som er innehaver av gnr. 11, bnr. 1, 2, 5 og 403 har betalt årlig vannavgift på kr. 15 i kraft av semja/avtalen fra 1942.

Det er dermed to ulike avtalegrunnlag som presumptivt gir klagerne rett til vann mot en redusert fast årlig avgift.

Hjemmelsgrunnlaget som Kvam herad har brukt for å tilsidesette klagernes avtaler på redusert årsgebyr er Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg fra 2012, med tilhørende forskrifter. Avtalene er derimot fra henholdsvis 1899 og 1942.

Retten ser det slik at saken reiser flere problemstillinger. I første rekke om avtalegrunnlaget for redusert avgift i dag står ved lag. Dette spørsmålet må løses ad tolkningsvei. Og videre, forutsatt at avtalen i dag står ved lag, om en nyere lov med tilhørende forskrifter kan tilsidesette eldre avtaler mellom en kommune og private parter.

Retten vurderer først om avtalegrunnlaget for redusert avgift i dag står ved lag. Siden klagernes anførte rett på redusert årsavgift springer ut av ulike avtaler, må retten ta stilling til det enkelte avtalegrunnlag som gjør seg gjeldende for den enkelte klager.

Retten vil først vurdere om klager som er innehaver av gnr. 10, bnr. 1 etter erklæringen fra 4. september 1899 har rett på leveranse av vann og betaling av kr. 5.

Ved fastleggelse av klagernes rettsstilling har retten tatt utgangspunkt i alminnelige tolkningsprinsipper for avtaler, slik disse er utviklet gjennom rettspraksis. Av interesse for herværende sak vises til *Avtaletolkning – om forutberegnelighet og rimelighet i nordisk*

tradisjon av Alf Petter Høgberg, 2015. Basert på retningslinjer fra Høyesterettspraksis, sammenfatter Høgberg følgende:

«... en del omlegginger fremtrer som nødvendige ut fra samfunnsutviklingen. Det kan være avtaler som forutsetter at elektrisitet skal produseres i bestemte kraftverk eller at vann skal komme fra bestemte kilder, og som knytter bestemte virkninger til dette. Når så drikkevannet fra den bestemte kilden ikke tilfredsstiller nyere helsemessige renhetskrav, eller strømnettet konstrueres på en annen måte enn som forutsatt i avtalen, må avtaleforholdet revideres i forhold til den løsning avtalens ordlyd tilsynelatende leder til.»

Det siterte viser at der endrede samfunnsforhold medfører at forutsetninger ved en inngått avtale ikke lenger er til stede, må det foretas en revisjon av avtalen med sikte på å avklare hvilken løsning avtalen etter ordlyden legger opp til. Dette er et utslag av prinsippet om ytelse mot ytelse. Når den ene parts ytelse etter kontrakten bortfaller eller endres, vil det påvirke den andre parts gjensidige ytelsesplikt etter avtalen. Hvordan den andre part ytelsesplikt endres beror på en tolkning av aktuell avtale.

I forlengelsen av ovenstående viser retten til Høyesteretts avgjørelse i Jahrenkildedommen, Rt-1981-106. Saken gjaldt spørsmål om grunneiere som i 1937 hadde overdratt sine vannrettigheter, sitt vannanlegg og rørledninger til kommunen, etter forbehold tatt ved overdragelsen i 1937 var berettiget vederlagsfri vannleveranse til sine eiendommer *«for all fremtid»*. Spørsmålet kom opp i 1972, da kommunen tok opp spørsmålet om opphør av vann fra den aktuelle kilden grunnet forurensning.

Høyesterett fant at grunneierne ikke var berettiget vederlagsfri vannforsyning for all fremtid. Det ble begrunnet med at *«Når den vannkilden som ble overdratt i 1937, og som begge parter klart må ha forutsatt skulle danne grunnlaget for den fremtidige vannlevring, er blitt ubrukelig på grunn av nye bestemmelser og strengere krav som følge av ny innsikt, kan dette etter mitt syn ikke være et forhold som de senere eiere skal bære risikoen for i forhold til friabonmentene. Jeg legger her også vekt på at friabonmentene også om vannverket ikke var blitt overdratt, ville ha vært helt avhengige av at vannet i Jahrenkilden ble tillatt brukt.»*

Høyesterett begrunnet altså sitt standpunkt med at det etter avtalen var forutsatt levering av vann fra en gitt vannkilde, og at all den tid denne vannkilden nå ikke lenger var anvendelig til levering av drikkevann, medførte det at avtalen som følge av de endrede forhold var falt bort.

Kaldestadelven har ikke vært nyttet som drikkevannskilde siden 1979. Dette er partene enige om. Det er videre på det rene at klagerne siden 1979 har fått drikkevannet sitt fra Myklavassdraget. Retten viser til Kvam herad sine sakspapir datert 28. november 2016,

hvor dette fremgår. Videre ble dammen hvor man hentet vann fra Kaldestadelven fysisk koblet fra i 2009.

Etter erklæringen datert 4. september 1899 fremgår at eierne av gnr. 10, bnr. 1-4 på Kaldestad «...*giver herved vor Tilladelse til Anleg af Vassledning fra Kaldestadelven over vores Marker til Sandven og Norheimsund, samt til Optagelse af Vand i og af nevnte Elv, som forsaavidt skal vere fortrinnsvis disponibel, alt paa følgende Vilkaar...*».

Det foreligger ingen holdepunkter for at partene hadde en subjektiv forståelse av avtalen. Dermed skal legges til grunn en objektiv forståelse av avtalen ut fra dens ordlyd. Retten legger til grunn ordenes naturlige forståelse på tidspunktet avtalen ble inngått.

Retten ser det slik at en naturlig forståelse av det siterte tilsier at grunneierne, dvs. gnr. 10, bnr. 1-4, gir fra seg en rett til å ta vann fra Kaldestadelven, samt til å anlegge rørledning over grunneiendommene til grunneierne. Retten finner videre at det er en klar forutsetning ut fra erklæringens ordlyd, at vannet skal hentes fra Kaldestadelven, jf. ordlyden «...*Anleg af Vassledning fra Kaldestadelven..., samt til Optagelse af Vand i og af nevnte Elv, som forsaavidt skal vere fortrinnsvis disponibel, ...*».

Videre i erklæringen av 4. september 1899 heter det at «*For Vandafstaaelsen svarer hver af os Kr. 15,00 – femten Kroner – aarlig. [...]...*» Sett i sammenheng med det ovenfor siterte, ser retten det slik at partene etter erklæringen av 4. september 1899 har avtalt et løpende årlig vederlag for retten til uttak av vann, jf. ordlyden «*For Vandafstaaelsen...*».

Retten finner etter dette at erklæringen fra 4. september 1899 er bygget opp slik at grunneierne på Kaldestad mottar årlig kr. 15 eller fritt vann og kr. 5, som vederlag for Norheimsund vasslag sitt vannuttak fra Kaldestadelven. Denne erklæringen er med andre ord bygget opp rundt prinsippet om ytelse mot ytelse, samt at det ligger en rekke forutsetninger til grunn for partenes avtalefestede ytelsesplikter. For grunneierne på Kaldestad er deres ytelsesplikt at de skal levere vann fra Kaldestadelven.

Ved at erklæringen av 4. september 1899 er bygget opp om prinsippet om ytelse mot ytelse, ligger det følgelig i dette at dersom den ene ytelse svikter, kan den annen part kreve at hans ytelse blir endret eller bortfaller, jf. bl.a. Giertsen *Avtaler*, 3. utgave side 12.

Det springende punkt blir dermed om ytelsen fra grunneierne på Kaldestad har bortfalt.

I tiden etter inngåelse av erklæringen fra 1899 har kravene til vannkvalitet endret seg slik at vannet fra Kaldestadelven ikke tilfredsstiller dagens krav til drikkevann. Partene er ikke uenige om dette. Videre har Kvam herad vurdert om vannet fra Kaldestadelven kan brukes som reservevannkilde. Lars Ese Ur, sjef for teknisk og informasjon i Kvam herad, forklarte

i retten at Kaldestadelven ikke var aktuell som reservevannskilde for Kvam herad. Retten legger dette til grunn.

Etter erklæringen fra 4. september 1899 fremgår at grunneierne på Kaldestad gir sin «...*Tilladelse til Anleg af Vassledning fra Kaldestadelven over vores Marker til Sandven og Norheimsund, samt til Optagelse af Vand i og af nevnte Elv...*». En naturlig forståelse av dette tilsier at grunneierne på Kaldestad gir tillatelse til å anlegge en vannledning til å føre vannet fra Kaldestadelven, til Sandven og Norheimsund, samt en rett til å ta opp vannet. Ordlyden «...*Optagelse af Vand...*» er ikke helt klar, og setter etter rettens vurdering ikke klare rammer for hva vannet kan brukes til. I begrepet «...*Optagelse...*» ligger det etter rettens forståelse at vannet kan tas opp og benyttes av de som gis retten, nemlig Norheimsund vasslag. Bruk av vannet til kraftproduksjon synes i utgangspunktet å falle utenfor ordlyden.

Det er på det rene at vannet fra Kaldestadelven ikke kan nyttes som drikkevann eller som reservevannskilde i dag.

Klagerne har imidlertid anført at uavhengig om vannet fra Kaldestadelven kan nyttes som drikkevann eller reservevannskilde, bruker Kvam herad vannet fra Kaldestadelven til kraftproduksjon. Dermed er det en ytelse fra grunneierne på Kaldestad. Til dette har innklagede anført at Kaldestadelven ble fradelt og solgt til Kvam herad i 1911, og at Kaldestadelven deretter ble Kvam herad sin eiendom. Innklagede er av den oppfatning at grunneierne under Kaldestad i 1911 solgte retten til å nytte Kaldestadelven til kraftproduksjon til Kvam herad.

Erklæringen fra oppsitterne på Kaldestad fra 4. september 1899 ble gitt til fordel for nystiftede Norheimsund vasslag. Ved avtale av 4. september 1899, hvor Norheimsund vasslag ble stiftet, fremgår at medlemmene i laget er enige om «...*gjensidig og i Fællesskab til at anlægge og vedlikeholde en ordentlig Vandledning til vore Huse.*» Retten forstår dette slik at stifterne av Norheimsund vasslag fikk rett på vann til egne husstander. På denne bakgrunn legger retten til grunn – ved å se de to dokumentene fra 1899 i sammenheng – at grunneierne på Kaldestad gav Norheimsund vasslag en rett til å ta ut vann fra Kaldestadelven for bruk av vannet til Norheimsund vasslag sine medlemmers hushold. Retten kan ikke se at det finnes holdepunkter i avtaleverket for at Norheimsund vasslag ble gitt en rett til å bruke vannet fra Kaldestadelven til produksjon av kraft. Det vil etter rettens vurdering innebære en utvidende tolkning av både erklæringen fra grunneierne på Kaldestad fra 4. september 1899 og avtalen om stiftelse av Norheimsund vasslag datert samme dag.

Videre viser retten til at Kaldestadelven i mai 1911 ble fradelt og solgt fra grunneierne på Kaldestad til Vikøy kommune. Av skylddelingen datert 26. mai 1911 fremgår at skylddelingen gjelder gården Kaldestad, gårdsnummer 10, bruksnummer 1-4. I

skylddelingen heter at «*For samtlige bruks vedkommende omfatter salget sælgerne eiendoms- og bruksret i Kaldestadelven med tilhørende rettigheter fra fjeld til fjære... Den Afgift som sælgerne efter tidligere tinglæst Kontrakt har med Norheimsunds vaslag skal fremdeles tilfalde sælgerne.*» Det siterte viser at grunneierne på Kaldestad i 1911 solgte sin eiendoms- og bruksrett i Kaldestadelven til Vikøy kommune, men at grunneierne på Kaldestad forbeholdt seg krav på årlig betaling i henhold til erklæringen fra grunneierne på Kaldestad fra 4. september 1899.

Retten ser det slik at det siterte viser at grunneierne på Kaldestad i 1911 solgte sine samlede eierbeføyelser over Kaldestadelven til Vikøy kommune, herunder også eventuell bruk av vannet til kraftproduksjon. Dersom grunneierne på Kaldestad allerede 4. september 1899 overførte en rett til å bruke vannet til kraftproduksjon, er det følgelig nærliggende at man ville tatt forbehold om dette i 1911.

Retten er kommet til at grunneierne på Kaldestad er berettiget redusert vannavgift forutsatt levering av vann fra Kaldestadelven til husstandsbruk. Vannet fra Kaldestadelven er imidlertid ikke anvendelig til slikt bruk, da det er for forurenset til å brukes som drikkevann, samt at det gjelder nye skjerpede krav til vannkvalitet. Retten kan ikke se at noen av partene etter erklæringen fra 1899 skal bære risikoen verken for økt forurensning i vannet fra Kaldestadelven eller for skjerpede offentligrettslige krav til vannkvalitet. I likhet med saken i Høyesteretts dom Rt-1981-106, finner retten å legge til grunn at situasjonen etter avtaleinngåelsen har endret seg slik at helt sentrale forutsetninger ved erklæringen 4. september 1899 har bortfalt. Det foreligger ikke lenger noen ytelse fra grunneierne på Kaldestad. Avtaleforholdet må da revideres. Erklæringen fra 4. september 1899 angir ingen løsning ved en avtalerevisjon i et slikt tilfelle.

Retten finner å måtte legge til grunn at siden det ikke foreligger noen ytelse i det hele fra grunneierne på Kaldestad som forutsatt i erklæringen av 4. september 1899, er ikke Kvam herad forpliktet til å prestere sin ytelse etter erklæringen fra 4. september 1899.

Retten går videre til å vurdere om klagerne som er innehaver av gnr. 11, bnr. 1 og 403, gnr. 11, bnr. 2 og gnr. 11 bnr. 5 har avtalefestet rett på vannleveranse fra Kvam herad mot å betale årsgebyr på kr. 15 i henhold til semja datert 1. februar 1942.

Partene i avtalen fra 1942 er bl.a. gnr. 11, bnr. 1, 2 og 5. Gnr. 11, bnr. 403 er ikke part i avtalen, da denne eiendommen ble skilt ut fra gnr. 11, bnr. 1 i 2001.

Etter avtalen/semja av 1. februar 1942 følger at innehaverne av en rekke eiendommer på Sandven, «*...har overdratt vår part i det gamle vassverket til det nyskipa Norheimsund Vasslag. Likeins har vi overdratt vår rett etter Erklæring av 4. septbr. 1899, tgl 23/10 s.å. Til vederlag forpliktet Norheimsund Vasslag seg til å levera vatn til ovannemnde bruk for*

ein fast årspris av kr. 15,- femtan kroner. Denne retten skal for alle tider fylgja ovannemnde bruk.»

Det siterte viser at innehaverne i det gamle Norheimsund vasslag overførte sine parter i Norheimsund vasslag som ble stiftet 4. september 1899, samt rettigheten de hadde etter erklæringen fra grunneierne på Kaldestad om rett til uttak av vann fra Kaldestadelven av samme dato.

Også her ser retten det slik at helt sentrale forutsetninger ved semja av 1. februar 1942 er bortfalt ved at vannet fra Kaldestadelven ikke kan brukes som drikkevann.

Norheimsund vasslag hadde etter semja datert 1. februar 1942 en plikt til å levere vann til andelshaverne mot årlig avgift på kr. 15. Andelshavernes forpliktelse etter avtalen fra 1942 var, foruten betalingsplikten på kr. 15 i årlig avgift, overføring av andelene i Norheimsund vasslag fra 1899 og overføring av retten etter erklæringen fra grunneierne på Kaldestad fra 1. september 1899.

Vannet Norheimsund vasslag leverte til grunneierne på Sandven var dermed fra Kaldestadelven. Videre er det på det rene at vannet Norheimsund vasslag anno 1942 skulle levere til andelshaverne var vann til andelshavernes husstander og gårdsbruk. Dette fremgår av semja fra 1. februar 1942 om at *«Føresetnaden er at vassbruket ikkje vert auka utover det som er turvande til hushaldet og gardsdrifta, ...»*.

Tilsvarende som grunneierne på Kaldestad, solgte også grunneierne på Sandven – herunder eierne av gnr. 11, bnr. 1, 2 og 5 – sin *«...Vand- og Eiendomsret i Kaldestadelven ... til Vikøy kommune...»* i 1911. Retten viser til skylddelingsforretningen datert 26. mai 1911.

Ved at vannet fra Kaldestadelven som følge av forurensning og nye offentligrettslige krav til vannkvalitet ikke kan nyttes som vann til husholdning, er en helt sentral forutsetning ved avtalen fra 1942 bortfalt. Retten viser til at Norheimsund vasslag anno 1942 sin vannkilde er Kaldestadelven. Grunneierne på Sandven har betinget seg en rett på vann fra Kaldestadelven fra nye Norheimsund vasslag mot fast årlig gebyr på kr. 15, ved at de gjennom avtalen fra 1942 overfører retten til å hente vann fra Kaldestadelven etter erklæringen fra 1899. Det fremgår ikke av avtalen fra 1942 at Norheimsund vasslag er bundet til å levere vann fra andre vannkilder, dersom Kaldestadelven ikke lenger kan nyttes som vannkilde. Dette innebærer at grunneierne på Sandven har forutsatt, som bærende premiss ved semja av 1. februar 1942, at vannet leveres fra Kaldestadelven i henhold til erklæringen fra 4. september 1899. Når denne forutsetningen ikke lenger er til stede, fordi vannet fra Kaldestadelven ikke kan nyttes som drikkevann, har ikke grunneierne på Sandven noen avtalefestet rett til drikkevann mot redusert årsgebyr fra annen vannkilde etter avtalen fra 1942.

Kvam herad overtok Norheimsund vasslag i 1953. Av vedtaket fra Kvam heradstyre fra 1953 er også avtalen mellom Kvam herad og Norheimsund vasslag sine medlemmer inntatt. Av denne avtalen fremgår ikke noe som tilsier at Kvam herad påtok seg en forpliktelse overfor grunneierne på Sandven eller grunneierne på Kaldestad, som gikk ut over den forpliktelse Norheimsund vasslag hadde. Derimot følger av avtalen at *«Vilkåret for denne overdraginga er frå Norheimsund Vasslag si sida at dei noverande takstar og leveringsvilkår for Norheimsund Vasslag sine medlemer ikkje skal aukast dei første 20 åra frå overdragingsdagen. Etter den tid kan nye takstar og leveringsvilkår verta gjort gjeldande også for Norheimsund Vasslag sine medlemer.»* Det siterte tilsier at medlemmene av Norheimsund vasslag anno 1942 avtalte at deres rett på vann til fast årsgebyr kun gjelder for en 20-års periode, altså frem til 1973.

Av skriv fra Kvam herad sin rådmann fra 1973 fremgår at *«Ein del brukarar på Kaldestad og Sandven har rett til vatn til nærare fastsett pris og avgiftene for desse kan ikkje regulerast.»* Det siterte viser hvordan Kvam herad oppfattet situasjonen i 1973. En slik forståelse var også antakelig korrekt i 1973, ettersom rådmannens uttalelse kom på et tidspunkt Kaldestadelven var i bruk som drikkevannskilde. Hva gjelder situasjonen i dag viser retten til sine vurderinger over.

Videre kom heradsingeniør Per Brunborg den 22. februar 1983 med et notat til rådmannen i Kvam. Her følger:

«Da vassforsyninga for nokre år sida tok til å skje frå Myklavassdraget i staden for dei gamla inntaka i Kaldestadelva og Øyestese-elva, var det noko tvil om korleis avgiftene for rettighetshavarar i vassdraga og avtalepartar skulle reknast. I utbyggings- og innkjøringsfasen for det nye vassforsyningsanlegget har også det gamle inntaket i Kaldestadelva vore i bruk. Likeeins ved brot og lekkasjar. Det inngår og i planen at dei gamle inntaka på Kaldestadelva og Øyestese-elva skal vera inntak, skal kunne setjast i drift om turvande, og skal vera reserve m.a. som ein del av kommunevern-anlegget. Ein finn det difor å vera ei fornuftig løysing og tilrår at brukarar som nemnt ovenfor betalar vassavgifter og mottek ytingar som før for desse rettane, sjølv om dei vanlegvis drikk eit anna vatn»

Det siterte viser at årsgebyret for grunneierne på Kaldestad og Sandven ikke ble regulert, til tross for at Kaldestadelven ikke lenger brukes som primær vannforsyningskilde, fordi vannet fra Kaldestadelven nyttes som reservevannkilde, ved brudd og lekkasjer på ledningsnettet i det nye vannanlegget mv. Kaldestadelven har med andre ord fortsatt en aktuell bruk. Det er ikke situasjonen i dag. Retten kan derfor ikke se at sitatet fra heradsingeniør Brunborg er av relevans for situasjonen i dag.

Retten legger etter dette til grunn at grunneierne på Sandven ikke har krav på vann fra Kvam herad mot redusert årsgebyr etter avtalen av 1942.

Retten er kommet til at både erklæringen av 4. september 1899 fra grunneierne på Kaldestad og semja fra 1. februar 1942 fra grunneierne på Sandven, har bortfalt etter sitt innhold. Det foreligger dermed ikke noen avtale som stenger for at Kvam herad kan vedta økt årsgebyr overfor klagerne etter Kvam herad sin vass- og avlaupsforskrift av 14. juni 2016. Det er dermed hjemmel for utleggstrekk overfor klagerne etter lov om kommunale vass- og avløpsanlegg §§ 3 og 6, jf. skattebetalingsloven § 10-1, jf. § 14-4, for inndrivning av kommunalt utskrevet årlig vanngjebyr. Klagen blir dermed å forkaste.

Sakskostnader

Det følger av tvangsfullbyrdelsesloven § 3-3 at spørsmålet om sakskostnader avgjøres etter reglene i tvisteloven kapittel 20. Innklagede har vunnet saken helt og har i utgangspunktet krav på dekning av sine omkostninger, det vises til tvisteloven § 20-2 første ledd.

Både klager og innklagede har fremsatt krav om dekning av sakskostnader, samt fremlagt sine respektive sakskostnadsoppgaver.

Retten er imidlertid kommet til at klager må fritas erstatningsansvaret etter tvisteloven § 20-2 (3), idet retten finner at tungtveiende grunner gjør dette rimelig.

Etter tvisteloven § 20-2(3) litra a til c følger en rekke momenter som det er relevant å legge vekt på ved vurderingen av om det foreligger tungtveiende grunner. I herværende sak viser retten til at saken har bydd på atskillig tvil. Det vises til at klagerne har fulgt av en rekke avtaler, hvis innhold og rekkevidde har vært langt fra opplagt. Retten ser det også slik at sentrale spørsmål i saken først er klarlagt under rettsmøtet. Det vises til partsforklaringen fra Lars Eise Ur, hvor det blant annet kom frem at vannet fra Kaldestadelven ikke var aktuelt som reservevannkilde. Styrkeforholdet mellom partene tilsier også at klagerne fritas omkostningsansvaret. Tilsvarende tilsier sakens betydning for tapende part at de har hatt god grunn til å få prøvd saken for domstolen.

SLUTNING

1. Klagen forkastes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke.

Retten hevet

Sindre Kleive

Veiledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.